

# Hedendaags verlangen naar de tijd van vroeger

## Een positieve beleving van historiserend bouwen



Nieuw woonhuis te Doetinchem: eclectische vormtaal

Ieder jaar wordt in Gelderland de 'Architectuur Prijs Achterhoek' georganiseerd. Hierbij wordt zowel een vakjuryprijs als een publieksprijs overhandigd. Friso Woudstra Architecten bna kreeg voor de Architectuur Prijs Achterhoek 2011 een tweede plaats in de publieksprijs overhandigd voor zijn ontwerp van een historiserende nieuwbouwwoning te Doetinchem. De eerste prijs is naar de verbouwing van een monumentale boerderij te Didam gegaan.

Ook al zijn de meningen over historiserend bouwen onder vakgenoten verdeeld, uit het resultaat van de publieksprijs blijkt dat door het algemeen publiek de karakteristiek van 'het historische gebouw' zeer wordt gewaardeerd. Of het hierbij om een historisch gebouw of een historiserende nieuwbouw gaat, lijkt niet veel uit te maken: traditionele architectuur wekt een gevoel van vertrouwen, herkenbaarheid en geborgenheid op waar een groot deel van de mensen naar op zoek is.

In de portefeuille van Friso Woudstra Architecten bna zitten zowel restauratie- als nieuwbouwprojecten. In dit artikel wordt aan de hand van een tweetal projecten, het woonhuis te Doetinchem en de uitbreiding van een winkelpand te Oss (gemeentelijk monument) toegelicht hoe een architect bij nieuwbouwprojecten inspiratie kan putten uit het verleden. Ook aan het project te Oss is vanwege de positieve bijdrage die het pand levert aan de binnenstad een prijs toegekend.

### Historiserend woonhuis te Doetinchem

De opdrachtgevers voor het woonhuis te Doetinchem wensten bij hun nieuwe woning modern gemak te combineren met historisch cachet.

Het woonhuis karakteriseert zich door een eclectische grondslag die aan het eind van de negentiende eeuw ook in Nederland gewoon was. Het gebouw heeft een symmetrische opbouw die wordt benadrukt door het licht uitkragende middenrisaliet. Deze classicistische hoofdropzet zet zich voort in het interieur, herkenbaar aan de traditionele plattegrond bestaande uit een centrale hal met aan weerszijden woonvertrekken.

Tot het wensenpakket van de opdrachtgevers behoorde een grote leefkeuken. Binnen het stramien van de classicistische plattegrond is het onderbrengen van een dergelijke functie vanwege haar omvang niet goed denkbaar. Daarom is er voor gekozen om de keuken in een ruimte onder te brengen die zich aan de achterzijde van het huis bevindt. Hiermee wordt inspiratie gevonden in de opzet van traditionele landhuizen waar tegen de achtergevel een warande of serre wordt geplaatst.

Waar de plattegrond en de hoofdropzet zijn geïnspireerd door het classicisme, vertoont de esthetica een duidelijke beïnvloeding door de Hollandse renaissance en de Chaletstijl. Twee stijlen die omstreeks 1900 veelvuldig werden

gecombineerd. Het gebouw is opgetrokken in rode verblendsteen. Het metselwerk is uitgevoerd in kruisverband, waarbij het voegwerk als knipvoeg is uitgewerkt. De als schuifraam (met drieruits bovenlichten) opgezette vensters zijn geplaatst onder segmentbogen en hebben persiennes. Verschillende gevelopeningen, waaronder de grote vensterpartijen in de achtergevel zijn voorzien van polychroom tegelwerk in de boogvelden. De gevel wordt horizontaal geleed door middel van cordonlijsten, een in geel en zwart uitgevoerd decoratief fries en een gepleisterde plint. Het oog voor detail blijkt onder meer uit de wijze waarop in deze plint door middel van blinde panelen, geplaatst onder een hanenkam, de impressie van vensters wordt gegeven. Met name bij het met Tuille-du-nord pannen gedekte dak, dat zich kenmerkt door de opvallende knik, is de invloed van de Chaletstijl duidelijk zichtbaar. De fors overkragende bakgoot wordt gedragen door gedetailleerde klossen en de overstek van het steekkapje boven het middenrisaliet is voorzien van karakteristiek houtwerk.

### Uitbreiding gemeentelijk monument te Oss

Daar waar in Doetinchem sprake is van de realisatie van een vrijstaand woonhuis in een nieuwbouwlocatie, moest in het historisch centrum van Oss een bestaand gemeentelijk monument aanzienlijk worden uitgebreid. Hierdoor is een geheel nieuwe historiserende gevelwand ontstaan.

Tot de grootschalige verbouwing en uitbreiding bestond het complex uit een gemeentelijk monument en een in de jaren tachtig opgetrokken volume. Het monument is opgetrokken in eclectische stijl, waarbij de vormgeving van de Hollandse renaissance bepalend is voor het totaalbeeld van het pand. Het gebouw telt drie vensterassen, waarbij de entree in de centrale, ietwat uitkragende as is geplaatst. Dit risaliet wordt bekroond door een steekkap. Opvallende details zijn de geglazuurde tegels in de boogvel-



Detail van het woonhuis te Doetinchem: oog voor (historisch correcte) details



De Wierjevoot  
Friso Woudstra Architecten bna



Gevelwand te Oss: rechts het gemeentelijk monument, links de nieuwe aanbouw in historiserende vormtaal

den, de speklagen van rode verblendsteen en de opvallende tandlijst onder de bakgoot. Het tegen het historische pand staande volume uit de jaren tachtig stak sterk af tegen de kwaliteiten van het gemeentelijk monument. Dit uitte zich met name in de korrelgrootte, de geslotenheid van de verdieping en het materiaalgebruik. Het gecreëerde monotone beeld zocht bewust het 'conflict' op met het aangrenzende rijk gedetailleerde gebouw.

Bij de restauratie van het gemeentelijk monument is de oorspronkelijke karakteristiek van het pand hersteld. Op de verdieping zijn de snijvoegen en het houtwerk zorgvuldig geres-taureerd. Op de begane grond is de aanwezige winkelpui met zware luifel verwijderd en is een nieuwe gevelindeling gemaakt die is geïnspireerd op de vormtaal van de Hollandse renaissance. In het middenrisaliet en de aangrenzende gevelvlakken van het hoofdvolume zijn grote kozijnen onder hardstenen lateien geplaatst. De segmentbogen die in de lateien zijn gehakt, verwijzen naar de grote vensters op de verdieping. Ook de verticale indeling is uitgevoerd in navolging van de reeds bestaande raampartijen.

De nieuwbouw is opgetrokken in een soortge-

lijke eclectische stijl, maar is geen kopie van het bestaande monumentale pand. In feite is er sprake van twee aparte volumes die elkaar wat betreft vormtaal complementeren. Het nieuwe volume heeft een soortgelijke hoofdopzet, waarbij bij de gevels sprake is van drie brede vensterassen. Bij beide façades kraagt het centrale deel ietwat uit. Deze middenrisalieten zijn voorzien van een steekkap. Op de verdieping zijn kozijnen geplaatst met een identieke indeling als de oude kozijnen op de verdieping van het monumentale pand. Ook de in rode verblendsteen uitgevoerde segmentboog en het tegelmozaïek in het boogveld zijn identiek aan het historische gebouw. Op de begane grond is sprake van soortgelijke kozijnen onder een hardstenen latei als bij de verbouwing van het gemeentelijk monument zijn aangebracht. De overige gevelopeningen op de begane grond zijn voorzien van grote rondbogen, uitgevoerd in gele verblendsteen en voorzien van natuurstenen aanzetstukken en sluitstenen.

Andere elementen die refereren aan de Hollandse renaissance zijn de in rode verblendsteen uitgevoerde rollagen in de risalieten en de in gele verblendsteen vervaardigde rollagen en segmentbogen in de gevelvlakken van het

hoofdvolume. Ook het fries onder de bakgoot en de natuurstenen bekroningen op de top en schouderstukken van de Vlaamse gevel zijn kenmerkende elementen uit de eclectische architectuur van de periode 1880-1920.

Doordat de gevelafsluiting van beide middenrisalieten anders is, hebben beide façades toch een eigen identiteit. Naast deze stilistische kenmerken roept ook de uitvoering van het metselwerk herinneringen op aan de situatie van ruim honderd jaar geleden. De gevels zijn, net als bij het gemeentelijk monument opgetrokken in kruisverband, waarbij een laag strekken wordt afgewisseld met een laag koppen. Het voegwerk is uitgevoerd met een arbeidsintensieve snijvoeg.

Ook het project te Oss is in de prijzen gevallen. Het pand kreeg van de Ontwerperskring Oss een wisseltrofee in ontvangst. Met deze trofee spreekt de kring haar waardering uit voor ondernemers die een zichtbare bijdrage leveren aan de Osse binnenstad.

### Emulatie van het verleden

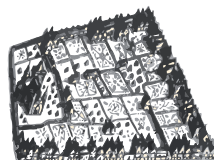
Bij de twee beschreven projecten heeft de architect, op een zelfde wijze als zijn vakgenoten dat ruim honderd jaar geleden deden, gekeken naar de voorbeelden die voorhanden zijn en dit vertaald in een eigen ontwerp: emulatie, niet imitatie, is daarbij van essentieel belang. Om tot een goed resultaat te komen is onderzoek en kennis van stijlen onontbeerlijk. Bovendien is het bij een uitbreiding van of aansluiten op een bestaand monumentaal pand van belang om de aanwezige waarden te (her)kennen en in het ontwerpproces als uitgangspunt te nemen.

Nu, net als toen, was het de taak van de architect om modern comfort en functiegebruik te combineren met een traditionele uitstraling en vakmanschap. Bij beide projecten is te zien hoe de historische vormtaal ook in de eenentwintigste eeuw tot een bijzonder en succesvol resultaat kan leiden dat door een groot aantal mensen als een waardevolle toevoeging aan het straatbeeld wordt ervaren.

*Don Rackham*

*Res nova*

info@res-nova.nl  
Telefoon 0475-552 330  
www.res-nova.nl



**Res nova**  
Erfgoed in ontwikkeling

**RES NOVA RUBRIEK**